

**VARÍÐ YKKUR Á
ÖFUNDINNÍ.**

sagði gömul kvenfrelsiskona þegar kvenna-framboðinu var hrint af stað. Frá vinstri: Sigríður Dúna Kristmundsdóttir óskatfulltrúi hins upphaflega Kvennalistu, hin skelegga Ingibjörg Sólrun Gísladóttir og valkyrjan Þórhildur Þorleifsdóttir.

.Prímadonnur

Það er ekki einungis pólitískur ágreiningur sem um er að ræða, heldur prímadonnur í pólitík, sem eru að sögn margra kvenna sem úttöluðu sig í þessari grein að ganga af listanum dauðum. Þær töluðu svo sannarlega Kvennalistakonurnar um Sigríði Dúnu sem reið á prímadonnuvaðið og Ingibjörgu Sólrunu, auk minni spámannna meðal prímadonna, sem telja fast að því allar fyrri og númerandi þingkonur listans eftir því við hvern er talað.

Ímynd Kvennalistans um órjúfanlegt sysstralog og innbyrðis samstöðu hefur

viðhaldið helgisvip þeirra út á við í fjölmíðum, en innan samtakanna er þó tekist á um völdin engu að síður en í öðrum stjórmálaflokkum og aldrei eins og núna estir að Ingibjörg Sólrun gekk opinberlega í berhögg við stefnuskrá Kvennalistans og andstöðu meirihluta þingfloksins gegn EES-samningnum. Það er haft á orði að nú hafi samheldni Kvennalistans vikið fyrir samkeppni í fullri alvöru þar sem Ingibjörg Sólrun er ákveðin í að standa sig best. „Þetta er ömurlegt,“ sagði ein þingkona floksins og átti þar við ástandið í þingflokknum.

Ingibjörg Sólrun lá ekki á skoðunum varðandi afstöðu sína til EES þótt hún bryti í bága við stefnuskrá og gefin kosningaloforð, heldur gerði hún viðreist í fjölmíðum og mörgum sem kusu Kvennalistann vegna yfirlýstrar stefnu hans gegn EES og EB finnst alvarlega að sér vegið og það á líka við um margar þingkonur listans sem eru óánaðgar með að andstaða listans hafi drukknað í flóði viðtala við Ingibjörgu Sólrunu þar sem hún lýsir æ ofan í æ afstöðu sinni til samninganna.

Ingibjörg Sólrun kom inn í samtök um

kasta grímunni

eftir Þóru Kristínu Ásgeirs dóttur

Allt í háalofti í Kvennalistanum. Mælirinn fylltist þegar Ingibjörg Sólrún gaf stefnuskránni langt nef og fékk hrós hjá krötunum í staðinn. „Þetta er ömurlegt,“ sagði ein þingkona. Persónuleg valdabarátta er að ríða listanum að fullu.

Kvennalista eftir að hafa tekið út pólitískan þroska í stúdentaráði Háskólans, Rauðsokkahreyfingunni, og seinna í Kvennaframboðinu, en hún sat sem borgarfulltrúi fyrir Kvennaframboðið og seinna Kvennalistann til sex ára. Kvennaframboðskonur urðu á margan hátt til á öðrum forsendum og þóttu róttækari í sína tíð heldur en Kvennalistinn sem lagði strax í upphafi áherslu á að mynda þverpólitíkska breiðfylkingu kvenna í kringum mjúku málín. Margar af samstarfskonum Ingibjargar úr borgarmálum Kvennaframboðsins drógu sig útúr Kvennalistanum

strax árið 1986 og má þar nefna þær Guðrún Jónsdóttur, Hjörðísi Hjartardóttur og Snjólaugu Stefánsdóttur. Þær vildu meina að forsendur Kvennalistans hefðu aldrei verið þær að festast í sessi sem stjórnmalaflokkur heldur hefði þetta verið aðgerð í því skyni að breyta umræðunni og áframhaldandi þátttaka yrði aðeins til þess að innlima Kvennalistann inn í kerfið. „Konurnar voru smám saman farnar að kappkosta að falla í kramið og rökræddu hlutina á forsendum kerfisins í þeim tilgangi að marka sér sess sem atvinnupólitíkusar,“ sagði fyrrverandi Kvennafram-

boðskona, og bætti við: „Mér finnst þetta hafa sannast núna enda eru nýjustu fréttir úr Kvennalistanum ekki hugmyndinni um breiða kvennasamstöðu til framdráttar. Það er með óliskindum hvað hún hefur orðið að svara fyrir EES-málið í fjölmáli. Þetta er mest tilefni til að vekja á sér athygli.“

„Ingibjörg Sólrún vann strax í borgarstjórn eins og atvinnupólitíkus,“ sagði fyrrverandi samstarfskona hennar úr borgarstjórn. „Það gerðu fleiri konur og þetta er ekki ginnheilagt fyrirbæri. Það voru átök um stefnu, völd og áhrif. Leynifundir, baktjalda-

makk og klíkuskapur eru ekki ný búa í Kvennalistanum.“

Í anda frímúrara tóku Kvennalistakonur upp táknaðra athöfn til marks um systralag einmitt þegar samstaðan brast fyrir alvöru. Við slit landsfundarins í nóvember bar Guðrún Agnarsdóttir vatn úr Laugarvatni á fundarkonur og var það gert sem tákni um frið og sameiningu, en samlíkingin við sáringar drauga og forynja þegar prestar voru fengir til að blessa og stókkva vígðu vatni á ásótt heimili fólks til að sára burtu óboðna gesti, virtist ekki stinga í augu og konurnar fóru í kvenlega biðróð til að fá sína blessun frá Guðrúnu. En draugurinn sat sem fastast.

„Leynifundir, baktjaldamakk og klíkuskapur er ekki ný búa í Kvennalistanum.“

Minniháttar ágreiningur var svo sem ekkert nýtt en í þetta sinn hafði verið kveðin upp stríðsyfirlýsing og þar dugði ekkert blávatn.

Áberandi krati sagði þegar Ingibjörg Sól-rún lýsti afstöðu sinni til EES-samninganna: „Mikið helvítí finnst okkur hún hugrókk.“ Og hann bætti við: „Það verður erfitt fyrir Kvennalistakonur að treysta henni eftir þetta.“ Hann virðist hafa hitt naglann á höfuðið, að minnsta kosti hvað seirni hlutann varðar, því Ingibjörg Sól-rún heldur áfram að vaða elginn í fjölmíðum og hún sagði meðal annars í Víkuviðtali:

— „Okkur í Kvennalistanum lendir harkalega saman og það getur endað með gráti og gnístran tanna, en svo er það búið. Karlarnir fá ekki svona útrás fyrir þetta.“ Og nú hlær þingkonan dátt.

— En það bendir allt til þess að þingkonan vanmeti stöðuna því að átökini hafa langt í frá jafnað sig og ýmislegt bendir til þess að þau hafi aðrar afleiðingar í för með sér.

„EES-málið er ekki dægurmál sem hægt er að afgreiða og stinga svo undir stól,“ sagði ein þingkonan. „Það er liður í þróun og næst verður það Evrópubandalagið. Það er ljóst að Kvennalistans bíða erfið verkefni, ekki síst þar sem við erum fjórar nokkuð sammála en fulltrúi okkar í utanríkismálaneftnd á önd-verðum meiði.“

Þessi skyndilega áhersla fjölmíðla á persónu Ingibjargar Sól-rúnar er algerlega í andstöðu við þá stefnu listans að dreifa ábyrgð og valdi eins og framast er kostur.

„Sú tilhneiting fjölmíðla að vilja fá einn formann eða talsmann hefur lengi háð Kvennalistanum og Guðrún Agnarsdóttir lenti í vandræðum varðandi þetta atriði en var sér vel meðvituð um að þetta væri í andstöðu við þá stefnu Kvennalistans að dreifa

ábyrgð,“ sagði þingkona, og bætti við. „Þessi áhersla hefur breyst mjög mikil og það er oft og iðulega sama manneskjan sem hefur orðið fyrir Kvennalistann og hún er sjálfssagt ágætlega að því komin. Það hefur hins vegar ekki komið til nág meðlefnaleg gagnrýni frá kvennalistakonum til að breyta þessari þróun. En mér finnst hún vera neikvæð. Sumum konum innan Kvennalistans fannst líka mikilvægara að kynna skoðun Ingibjargar Sól-rúnar en okkar hinna vegna þess að hennar skoðun væri öðruvísi. Við höfum haft þá ímynd út á við að vera alltaf samstiga en það hefur breyst án þess að það hafi rýrt traust listans út á við,“ sagði þingkona.

sögdú að það vitnaði best um ástandið í þingflokkni Kvennalistans að þær væru ítrek-að farnar að leita til annarra flokka stjórnar-andstöðunnar með innbyrðis vandamál.

„Þegar Ingibjörg Sól-rún var kosin stjórn-þingmaður í Pressunni sagði hún í samtí við blaðið: Mér þykir hólið gott. En þegar Sigurður Helgason, forstjóri Flugleida, var heiðraður erlendis, sagði hann af því tilefni: Við erum á rétri leið,“ sagði ein áhrifakona.

Það er líka ljóst hvað sem Ingibjörg Sól-rún líður að sú níræða var á margan hátt forspá um framtíðarvandamál Kvennalistans. Þar er ekki einungis um stjórnmálalegan ágreining að ræða. Valkyrjur innan Kvennalistans vilja engar „hornkerlingar“ vera, og síst til að skjóta Ingibjörgu Sól-rúnupp á stjórnuhimininn eftir sársaukafullar deilur um EES.

„Hún er of ung,“ á ein Kvennalistakona að hafa sagt um Sigríði Dúnu Kristmundsdóttur þegar hún fór inn á þing, þá 31 árs gömul. Sigríður Dúna var þá um margt óskafulltrúi Kvennalistans, viðkvæmnisleg menntakona. óflekkju af pólitískum afskiptum, heitruð á hugsjónina og með útlit og framkomu sem undirstrikaði nýja, breytta kvennapólitík með mjúkum áherslum. Ekki virðist þó allt hafa verið í sátt og samlyndi en málefnalegur ágreiningur var ekki fyrir hendi:

„Hún var prímadonna, en ekki að því leyti að hún beitti tyrir sig frekju. Hennar yfir-gangur var öllu heldur fólginn í því að fá situ í gegn með stunum og blæstri. Þær voru allar á hjólum í kringum hana,“ segir ein áhrifakona innan listans.

Sigríður Dúna var púrítani og beitti sér meðal annars fyrir því ásamt öðrum að þingkonur Kvennalistans sækta ekki árshátið-ir í þinginu né heldur aðrar opinberar veislur og var svo lengi vel, enda þótti þátttaka opinberu veislubruðli ekki ímynd hinnar hagsýn húsmóður til framdráttar.

Síðla árs 1987 bauð forseti Íslands þing-inu til veislus á Bessastöðum. „Ef stirr veisluna,“ segir áhrifakona í Kvennalistanum „ræddi Friðrik Sophusson samband þeiri: Sigríður Dúna í trúnaði við Þórhildi Þorleifs-dóttur. Þetta var svo viðkvæmt mál á þessun tíma og auðvitað hafa þau velt fyrir sér hvor samband spöttið í skugga þyldi sólarljósíð eins og það var orðað.“

„Þórhildur var með rennilás fyrir munnum alla næstu mánuði og aðrar Kvenna-listakonur létu lengi vel sögusagnir um sam bandið sem vind um eyrun þjóta. Þórhildu brást þessum trúnaði ekki í neinu enda kom flestar Kvennalistakonur af fjöllum þega þetta kvísaðist út fyrir alvöru inna Kvennalistans um það leyti sem það var opinbert árið 1988,“ sagði þessi áhrifakona Kvennalistanum.“

Ástarsamband þeirra varð spregja í herbúðum Kvennalistans þegar það varð ljóst. Fyrir þingkonus hafði Sigríður Dúna Kristmundsdóttir verið tákni hinnar hreinu hugsjónar, en Friðrik Sophusson var andstæðan, fulltrúi þess sem Kvennalistinn kom til að breyta.

Skoðanir eru ákaflega skiptar um af hverju Sigríður Dúna sneri baki við félagsstarfinu en ein áhrifakona kemst þannig að orði:

„Uppstillingarnefndin þurfti að velja á milli þeirra Sigríðar Dúnu og Guðrúnar Agnarsdóttur og sú staðreynd að hún valdi Guðrúnu fyllti Sigríði Dúnu mikilli höfnunarkennd sem hún síðan yfirfærði á viðbrögð við sambandi þeirra Friðriks þegar það kom fram í dagsljósið. Sú tortryggni sem hún taldi sig verða vara við var að vísu fyrir hendi, en það voru aðrar konur innan Kvennalistans sem studdu við bakið á henni allan tímann, til dæmis Ingibjörg Hafstað, María Jóhanna Lárusdóttir og Guðný Guðbjörnsdóttir lektor. Konur innan listans hata rætt það sín á milli hvað hafi farið fyrir brjóstið á þeim varðandi þetta samband og niðurstaðan orðið sú að hugsjónin þoldi ekki álagið. Hvað ætlaði hún að segja þjóðinni, hún sem var í tygjum við Friðrik Sophusson?“

Önnur kona sem átti sæti í uppstillingarnefndinni sagði á hinn bógin að Sigríður Dúna hefði viljað víkja þar sem hún átti ólokið doktorsritgerð og til uppgjörs hefði því ekki komið.

Fyrir síðustu þingkosningar var Sigríður Dúna kölluð til starfa að undirbúningi stefnuskrár og varð hún við því „Þá gerðist það,“ segir ein áhrifakona innan Kvennalistans, „að Friðrik Sophusson, verðandi ráðherra í kjölfar þessara sömu kosninga, segir í ræðu orðrétt hlut sem Sigríður Dúna hafði sagt einni Kvennalistakonu í einkasímtali. Það var ekki óeðlilegt að á milli okkar og Sigríðar Dúnu skapaðist viss tortryggni um leið og hún var hundóánægð með stöðu sína innan listans.“ „Um sumarið 1991 fóru að birtast myndir af Sigríði Dúnu sem ráðherrfrú í blöðum,“ segir ein þingkona. „Og ein sýndi hana og Ástríði Thorarensen, eiginkonu Davíðs Oddssonar, að taka skóflustungu fyrir eiginmenn sína. Kvennalistakonur sendu henni þá skilaboð sem Guðný Guðbjörnsdóttir fór með fyrir hönd þeirra. Þar var Sigríður Dúna beðin að athuga sinn gang og detta ekki ofan í einhverja frúarrullu. „Okkur mislíkaði líka að hún skyldi fara í opinber ferðalög með manninum sínum á kostnað skattborgara og þiggja fyrir það fulla dagpeninga. Það samræmdist illa stefnu Kvennalistans.“

Önnur þingkona lýsir því þannig: „Sigríður Dúna átti að halda fyrirlestur í

Laugardagskaffi hjá Kvennalistanum og ég og fleiri mættum áhugasamar þennan morgun enda er Sigríður Dúna mjög skemmtilegur fyrirlesari. Þegar við höfðum beðið dágða stund hringdi hún inn afbod og gaf þá ekki neina sérstaka skýringu. Mánudaginn á eftir birtist síðan mynd í Tímanum af henni og Ástríði Thorarensen að taka skóflustungu fyrir eiginmenn sína í Sólheimum í Grímsnesi og athöfnina hafði borið upp á sama tíma og fyrirlesturinn. Okkur fannst þá að þetta væri ekki framkoma til fyrirmynnar gagnvart okkur. Þegar ljóst varð að Friðrik Sophusson tæki við ráðherraembætti kom Sigríður Dúna að máli við okkur Kvennalistakonur og sagði að hún teldi réttast að hún sæti ekki fundi vegna þessara aðstæðna. Ég sagði þá að mér þætti það eðlileg ákvörðun og ég er enn þeirrar skoðunar að hún hafi breytt rétt í því tilfelli. Það hefur þó valdið mér og öðrum konum vonbrigðum hvað hún hefur gengist upp í hlutverki ráðherrafrúarinnar á hátíðlegan hátt og ekki á þann hátt sem maður gæti hugsað sér að meðvitaður feministi mundi gera. Þetta ástarsamband og síðar hjónaband hennar og Friðriks hefði ekki þurft að útiloka hana frá allri þátttökum í Kvennalistanum og hún þarf ekki sem ráðherrafrú að sitja alla flokksfundum í Sjálfstæðisflokknum eins og manni hefur vist hún gera.“

Á meðan veltir fólk fyrir sér möguleikanum á því að Sigríður Dúna stigi skrefið til fulls og fari í framboð innan Sjálfstæðisflokkssins, en náinn vinur og jafnaldri Friðriks í veitingabransanum fullyrðir að það sé aðeins tímaspursmál hvenær Sigríður Dúna bjóði sig fram.

Sigríður Dúna er tíður gestur í Valhöll ásamt eiginmanni sínum, fjármálaráðherranum. Fyrir stuttu flutti hún erindi á fundi með ungum sjálfstæðiskonum. Hvort hún kenndi þeim að beita á öngulinn í stjórnámum er óvist. En ef svo verður er spennandi að sjá hvort ráðherraefni af vinstri vængnum bíti á agnið. Þá hefur Sigríður Dúna ekki látið sig vanta á árlega þakkargjörðarháttíð (*Thanks Giving*) hjá Sjálfstæðisflokknum, sem síðast var haldin í Valhöll í febrúar. Pessi veisla, eins og nafnið bendir til, er haldin til heiðurs velunnurum og styrktaraðilum flokksins og hana sitja bæði forkólfar í viðskiptalífinu og frammáfólk Sjálfstæðisflokks. Fyrrum frammámaður í Sjálfstæðisflokknum hafði orð á því að ýmsum blöskraði bruðlið í kringum þessa veislu eftir á margan hátt erfíða

Glaðar og reifar alþingiskonur árið 1988. Frá vinstri: Kristín Einarsson, Málfríður Sigurðardóttir, Sigríður Lillý Baldursdóttir, Guðrún Agnarsdóttir, Kristín Halldórsdóttir og Danfríður Skarphéðinsdóttir.

Sigríður Dúna ásamt númerandi eiginmanni sínum, Friðrik Sophussoni, en um tíma veltu menn því fyrir sér hvort san band þeirra þyldi dagsljósið.

fjársöfnun. En það er þó líklegt að leikmönnum blöskri frekar allar forsendur slískrar samkomu.

Sigríður Dúna sat þó áfram lengi vel bæði í Stjórnarskrárnefnd og Próunarsamvinnunefnd, hún var þó beðin að víkja úr Stjórnarskrárnefnd vegna þess að hún var búin að sitja í sex ár og var talið eðlilegt að leyfa öðrum að komast að. Hún varð fúslega við því. Hún situr ennþá sem fulltrúi Kvennalistans í Próunarsamvinnunefnd.

Í upphafi var orðið laust. verður kannski formálinn að sögu Kvennalistans ef hún verður einhvern tímann rituð. „Fyrst í stað fundum við til mikillar ábyrgðar,“ segir ein áhrifakona, og hélt áfram: „Við rukum saman í hópum til að vega og meta öll stærri mál og aðstoða þingkonur (framhald á bls. 70)

Kristín Ástgeirsdóttir, formaður þingflokk Kvennalistans.

Prímadonnur kasta grímunni

(framhald af bls. 41) við ákvarðanatöku. Við vorum algerlega nýtt afl í pólitík og þurftum að vinna mikið til að vega upp á móti tíma og reynslu sem hinir flokkarnir höfðu og við störfuðum líka á grundvelli valddreifingar sem er auðvitað tímafrekara fyrirkomulag. Við bjuggum smám saman til ítarlega stefnuskrá og þegar hún lá fyrir varð minni þörf fyrir stöðugt samráð og áhuginn hafði líka minnkað. Þetta starf var mjög óeigin-gjarn og unnið af konum sem jafnframt því að vera í Kvennalistanum áttu sinn starfs-frama og oft stórar fjölskyldur. Eftir sitja pólitíkusarnir og Ingibjörg Sólrún er gott dæmi um það. Pólitíkusar geta verið vand-ræðalegir einstaklingar í Kvennalistanum.“

Landsbyggðarkona, sem hafði kynnt starfi Kvennalistans mjög náið úti á landi, flutti til Reykjavíkur og ákvað að taka upp þráðinn í Reykjavíkuranganum sem hún gerði ráð fyrir að starfaði eftir sömu prins-um. Hún lýsti aðkomunni þannig:

„Það var eins og að ganga á vegg. Í mínu bæjarfélagi voru allskyns konur úr öllum stéttum þáttakendur í umræðum og allt var gert til að mynda víðtæka samstöðu um þau mál sem við tókum til umfjöllunar. Pannig var okkar starf pólitískt afl í miklu víðtakari skilningi heldur en atkvæðasmölun fyrir kosningar. Konur sem höfðu aldrei leitt hugann að pólitík störfuðu með okkur af fullri alvöru. Við gerðum okkur far um að hittast reglulega og álykta um þau mál sem voru í deiglunni hverju sinni og senda þeim fyrir sunnan. Ég hefði ekki orðið hissa þó ég hefði rekist á þær í ruslafötunni á Laugaveginum.“ Pannig kom Kvennalistinn í Reykjavík þessari konu fyrir sjónir sem hörd valdaklíka, drottningar sem biðu í huglægri röð eftir því að verða alþingiskonur þegar kæmi að þeim að bíta í kökuna.

Önnur landsbyggðarkona lýsir ráðstefnu sem Kvennalistinn hélt vestur á fjörðum og átti að fjalla um málefni landsbyggðarinnar. Ráðstefnuna sat Þórildur Þorleifsdóttir, þá alþingiskona. „Óreynd og einlæg bónadakona hélt þá erindi sem fjallaði um hvort sumar konur gætu verið jafnari en aðrar konur með hliðsjón af landsbyggðinni. Ávarpið var hörkugott og vel flutt en þegar konan var sest aftur í sætið sitt stóð Þórildur upp til að andmæla og fór ekki í pontu eins og fundarsköp gerðu ráð fyrir heldur gekk að konunni og húðskammaði hana á ákaflega niðrandi hátt og linnti ekki látum fyrir en hún brast í grát. Á slíkum stundum missir maður trúna á víðtæka kvennasamstöðu.“

Því hefur verið fleygt að grásrótarbragur Kvennalistans hafi gengið sér til húðar, grás-rótin hafi aldrei virkað sem afl í raun og veru.

Samtökunum hafi verið stjórnað af fá-mennisklíku kvenna með pólitíkska frama-drauma og loksins núna séu þær að kasta grímunni og berjast fyrir pólitískri framtíð eins og þær prímadonnur sem þær í raun og veru eru.

Margar konur sögðu í samtalí við blaðið að sú tilhneiting hins siðprúða meirihluta listans að vera í sífelli að hafa stjórn á konum til að passa upp á andlitið út á við hefði bæði jákvæðar og neikvæðar auka-verkanir. Annars vegar speglaði hún mikla umhyggju fyrir samstarfsstefnu listans og hinsvegar ákveðna fordild, þar sem konum innan listans leyfðist ekki velgengni eða brennandi áhugi á pólitík. Ein kvennalistakona sagði að það hefðu verið miklar væringar í kringum allar þær konur í Kvennalistanum sem hefðu verið á einhvern hátt meira áberandi en aðrar, og þar mætti nefna sem dæmi Sigríði Dúnu Kristmunds-dóttur, Guðrúnu Agnarsdóttur, Þórhildi Þor-leifsdóttur, Ingibjörgu Sólrúnu Gísladóttur, Kristínu Einarsdóttur og Kristínu Ástgeirs-dóttur.

Kristín Ástgeirsdóttir steig á stokk á landsfundí á Lýsuhóli 1987 og gagnrýndi það sem hún kallaði sjálfumgleði þingkvenna. Hún og fleiri, og má þar nefna Guðrúnu Erlu Geirsdóttur, hafa gagnrýnt að pólitísk umræða í blaði Kvennalistans, Veru, sé í algeru lágmarki og margir vilja meina að pólitísk umræða innan Kvennalistans sé það yfirleitt. „Maður sprýr sig hvernig pólitísk hreyfing sem ekki ræðir pólitík eigi að lifa,“ sagði Kvennalistakona.

Kristín Ástgeirsdóttir var einnig harðlega gagnrýnd innan Kvennalistans þegar hún sté í pontu í útandagskráumræðu á Alþingi án samráðs við þingflokkinn til að lýsa skoðun sinni á Gatt-málinu sem fór að mörgu leyti ekki saman við stefnu Kvennalistans.

„Þar voru ekki höfð eðlileg samráð við aðrar konur og mörgum brá eðlilega við,“ sagði Kvennalistakona. „Það varð allt vit-laust en lognaðist þó út af,“ sagði önnur.

„En fyrir fólk sem stendur utan við þetta virkar þetta þó oftar en ekki sem ofsatrú á pólitískt hreinlyndi sem hafi ekki gengið upp í raunveruleikanum.“

„Mér finnst of langt gengið að líta þannig á að þessi túr ár skipti sköpum fyrir okkar starf, en það er ljóst að við þurfum að hafa vakandi auga með prímadonnunum ef ekki á að fara illa,“ sagði áhrifakona innan Kvennalistans. Önnur áhrifakona sagði: „Sá félags-skapur væri ákaflega ómerkilegur þar sem ekkert kæmi uppá. Solla er ekki sú kvennalistakona sem við settum upp sem munstur-konuna. En við þekkjum allar þessar príma-

dunnur frá fyrri tíð. Það eru sterkar konur sem móta þessi samtök og það er eðlilegt þar sem sterkir einstaklingar koma fram að það verði togstreita.“

Það er líka athyglisvert í þessu sambandi að það er greinilegur munur á eldri og yngri konum hvað varðar pólitíkska hreinlífssstefnu og fleiri yngri konur virðast samþykkar þessum frávikum frá vinnureglum listans en þær sem eldri eru.

Sú spurning vaknar í þessari umræðu hvort Kvennalistinn hafi klessukeytir sig á raunverulegri pólitík, sem þær voru upphaf-lega komnar til að breyta. Það eru mjög skiptar skoðanir innan Kvennalistans um hvort þetta sé eðlileg breyting í tímans rás eða hvort listinn hafi beygt af leið í átt til þess að verða stjórnmálflokkur með atvinnupóli-tíkusa á sínum snærum, og hvort sá ágreiningur sem er til staðar séu erfiðar fæðingar-hríðir nýs afsls í stjórnmálum sem byggi á sama valdastrúktúr og gömlu flokkarnir. Þær konur sem stofnuðu Kvennalistann og hafa átt þátt í mótnun hans frá upphafi voru flestar á því að þessi þróun væri neikvæð þótt þær gengju mislangt í að fullyrða hversu yfir-gripsmíkil hún væri: „Pessi píramídastrúktúr er kominn upp hvort sem okkur líkar vel eða illa og ef hann fær að þróast og vera til fram-búðar þá er Kvennalistinn búinn að vera því hann þarf að lifa og nærast á grásrotinni og það kostar samráð og samvinnu. Hvort við berum gæfu til þess sem einstaklingar verður tíminn að leiða í ljós. En bakgrunnur okkar og hugmyndafræði er mjög sterkt,“ sagði áhrifakona.“

Það er margbætt og flókið vandamál sem blasir við Kvennalistanum og ekki ólíklegt að komi til uppgjörs. Skýringin er kannski í sem fæstum orðum sú að pólitískur raun-veruleiki og sérgæska séu að drekkja Kvennalistanum, og hreyfingin geti ekki endalaust bjargað flekanum með því að henda timbrinu fyrir borð. Kvennalistinn hefur varpað ýmsu fyrir róða sem áður markaði sérstöðu hans í stjórnmálum og gaf honum jafnframt tilverugrundvöll. Innan végbanda hans þrifst „leynimakk“, „ósam-lyndi“, „samkeppni“ og „spilling“ og sérla-staða Kvennalistans leyfir ekki að hann bendi á aðra flokka sér til afsökunar og segi fordæmið vera þar. Það er þó ljóst að Kvennalistinn þarf að taka jómfrúrsjálf-smynd sína til gagngerrarr endurskoðunar. Pannig getur hann áfram átt sér framtíð í íslenskum stjórnmálum og hefur fram til þessa komið ýmsu góðu til leiðar, ekki síst og kannski helst í velferðarmálum svo og þátt-töku kvenna almennt í pólitískri umræðu. Án hans hefði stjórnmálaumræða síðustu túr ára verið um margt öðruvísi og jafnframt bragðlausari. ■